

Megújul a Társadalmi Világforum

A *Társadalmi Világforum* (TVF) 2001-ben Porto Alegreben indult útjára, köszönhetőn a brazilok nagylelkű és jövőbe tekintő munkájának, valamint annak a támogatásnak, amit Lula elnöksége alatt kaptak. A fokozatos nemzetköziesedés a TVF-et minden földrészre, így hazánkba is elhozta. Forradalmi volt az a gondolat, hogy teret kell nyitni a társadalmi mozgalmaknak, valamint szerepet adni a rendszerkritikus értelmiségieknek, akik tapasztalatokat és ötleteket cserélhetnek egymással, hogy megvitassák a neoliberalizmus hegemóniája elleni fellépést. E gondolatnak jelentős globális hatása volt. Az Egyesült Államok Irak elleni háborújának fenyegetésével szemben, 2003-ban hatalmas, globálisan összehangolt felvonulásokra került sor világszerte. A Világbank, az IMF, a WTO stb. ülései idején soktízerezres tüntetések zajlottak. Az ilyen jellegű kezdeményezések azonban idővel elcsendesedtek.

A nyitott tér, a közös gondolkodás gondolata a továbbiakban marginális szereplőnek bizonyult, és sokáig nem volt hivatkozási pont. Az elmúlt években legalább három nagy tömegmozgalom tudott milliókat mozgósítani szerte a világon: az éghajlatváltozás elleni küzdelem, a nemek közötti egyenlőség és a rasszizmus elleni harc. Ezekből globális kollektív szereplőként a TVF teljesen kimaradt. A TVF alapgondolata azonban, hogy a neoliberalizmust holisztikus jövőképből kiindulva (nem pedig szektorálisan) küzdjük le, sem erejét, sem érvényességét nem veszítette el. Ugyanez vonatkozik a TVF-nek az újgyarmatosítás és a patriarchátus elleni küzdelmeire, valamint a természet tiszteletben tartására is. Eldőlni látszik tehát az az immár két évtizede vitatott kérdés, hogy a TVF nemcsak nyitott tér, hanem a cselekvés tere is egyben. Cselekedni szükséges, mivel a világ rossz irányba tart. Ma nemcsak a neoliberális kapitalizmus negyven éve tartó pusztító következményeivel nézünk szembe, hanem a pénzügyi piacok egyre nagyobb uralmával és a gyors éghajlatváltozás fenyegetésével is, ami ellehetetlenítheti az emberi életet a Földön. A tömeges szegénység és az egyre növekvő egyenlőtlenség, a rasszizmus és a diszkrimináció élesen megosztja társadalmainkat.

A TVF 2021. januárban ünnepelte létrejöttének 20. évfordulóját. A világfórum rendezvényeire január 23–31. között virtuálisan került sor. A TVF-en 144 országból mintegy 10 ezer résztvevő regisztrált egyénileg, illetve valamely tagszervezet nevében, sokan mások Facebookon követték nyomon a tematikus konferenciákat és a vitákat. A kelet- és közép-európai régió, benne a magyar fórummozgalom részvétele ezen a TVF-en – ellentétben a korábbi összes világfórum rendezvénnyel – kiemelkedőnek bizonyult.

Események a változatosság jegyében

Az első napon, 2021. január 23-án délben Óceániában, a földgömb túlsó oldalán virtuális felvonulásokkal kezdődött el az idei Világfórum. Az őslakosok és a kistermelők a kiszáradt földekről és arról beszéltek, hogy a külföldi óriásvállalatok felvásárolják az édesvizet. A virtuális menet a bolygó összes időzónáját bejárta Keletről Nyugatra. A nyitónapi videókban a világ minden tájáról, különböző helyszínekről készített beszámolókat láttunk, érdekes történeteket ismerhettünk meg, aktivistákkal, szakszervezetek képviselőivel és vezető értelmiségiekkel találkoztunk az interneten. Köztük például Noam Chomskyval, Lula brazil exelnökkel és Ashish Khotarival, a globális változásért küzdő indiai mozgalom egyik vezetőjével készített hallgathattunk interjúkat. A nap végén a virtuális menet Hawai-on kötött ki, amelyet az Egyesült Államok 150 éve rohant le és foglalt el. Két fiatal nő Kauai szigetéről beszélt nekünk erről és a Monsanto óriáscéggel szembeni ellenállásáról. Ann Wright, az amerikai hadsereg hawaii származású ezredese is szerepelt egy videóüzenetben, aki az iraki háború elleni tiltakozását demonstrálva mondott le posztjáról 2003-ban.

A TVF tanácskozásainak első napját a békének szentelték. A Fórum első nagyobb panelvitájának témája a társadalmi és az ökológiai átalakulás érdekében szükséges általános leszerelés kérdése volt. A vitában a Nemzetközi Békeiroda, a Béke Világtanács és a következő konfliktuszónák szervezeteinek képviselői vettek részt: Palesztina, Kurdisztán, Szíria, Ukrajna, Azerbajdzsán, Örményország és egyes ázsiai konfliktusgóccok, pl. India és Japán.

Reiner Braun, a Nemzetközi Békeiroda vezetője, Owen Tudor, a Nemzetközi Szakszervezeti Szövetség (ITUC) alelnöke, Jan Kavan, a Cseh Köztársaság volt külügyminisztere és az ENSZ Közgyűlésének volt elnöke, a pakisztáni Malala Yousafzai, a Nobel-békedíj kitün-

tetettje és mások is bevezető előadásokat tartottak. Először a TVF történetében a békemozgalom erőteljesen jelen volt, és nemcsak elhatárolódott a Davosban rendszeresen összegyűlő globális gazdasági és politikai elitől, hanem az égető problémák megoldására koncentrált.

A TVF-en új megközelítés van most születőben, amit elsőre sokan nem vesznek észre, mert nincsenek tisztában az újdonságokkal. A TVF már régóta mélyen hallgatott arról, hogy – nyitott tér léte – a gyakorlatban miként születnek meg az általános politikai üzenetek. A „horizontalizmus” mögött, miszerint mindenkinek ugyanolyan felszólalási lehetősége van, a politikusok „hátsó ajtót” kaptak, miközben a saját autonómiájukat védő mozgalmak, mint például a chiapasi zapatisták vagy a rojavai kurdok, csak akkor jutottak szóhoz a TVF-en, ha valamilyen szervezet nevében beszéltek. A pártok számára a „hátsó ajtó” lehetősége abból állt, hogy politikusaik személyes minőségükben is felszólalhattak a fórumon, miközben a fegyveres mozgalmak képviselői nem kaptak velük azonos lehetőséget. A gyakorlatban ez azzal a következménnyel járt, hogy gyakran a politikusok kerültek a figyelem középpontjába, miközben a zapatisták és a radikális mozgalmak marginalizálódtak, pedig korábban a nemzetközi anti-neoliberális mozgalom mozgatórugói voltak.

Ez egyben azt is jelentette, hogy a TVF alapelveit a szervezők egy része sokáig nem vette komolyan. Ismeretes, hogy az alapelvek között ugyanolyan fontossággal bír az ember és a bolygó közötti szerves kapcsolat, mint a „neoliberalizmussal, a tőke és az imperializmus minden formája által uralt világgal szembeni fellépés”. Ezt az egyforma jelentőséget a mozgalmak különféle irányzatai ritkán hangoztatták, vagy soha nem fogadták el. A TVF-et inkább implicit baloldali projektumnak tekintették, nem pedig olyan találkozási helynek, ahol a különféle haladó tömegmozgalmak találkoznak.

Az új megközelítés a TVF megnyitó ülése előadói kiválasztásában is tükröződött. Nemcsak Lula, hanem Jánisz Varufákisz, görög baloldali politikus és volt pénzügyminiszter is beszélt. Varufákiszra sokan úgy tekintenek, mint ha az indiai és más országokban élő parasztok tömeges küzdelmeinek globális vezetője lenne, ezt azonban a Via Campesina és a demokratikus népmozgalmak aktivistái is ellenzik.

Mindenesetre a baloldali gondolat a TVF 2021 első sajtóközleményében is megjelenik, amely kimondja, hogy „a Társadalmi Világfórum a legátfogóbb mozgalom a neoliberális kapitalizmus elleni küzdelemben, amely egyesíti a társadalmi, szakszervezeti, kulturális,

antiimperialista, feminista, környezetvédelmi, őslakos és más progresszív mozgalmakat”.

A TVF megújulása különösen annak a mozgalomnak köszönhető, amely az éghajlattal, az ökológiával és a környezettel foglalkozó tematikus napot szervezte. Itt az előadók csaknem fele fiatal volt.

A virtuális TVF legfontosabb eredményének a Társadalmi, Béke- és Környezetvédelmi Mozgalmak (TBKM) Nyilatkozatát tekinthetjük, amely egyedül volt képes a különböző mozgalmak konvergenciáját megteremteni. A mozgalmak közgyűlésének munkája olyan dokumentum létrehozására irányult, amely összegzi a világ mai helyzetét, és kiutat mutat a Föld és az emberiség mai, pusztulással fenyegető állapotából. A teljes összhangban elfogadott zárónyilatkozat hangsúlyozza:

- egyesíteni kell a TVF erőit, hogy növekedjék a világmozgalom jelentősége, szélesebb körűvé váljon ismertsége;

- a jelen történelmi válságot súlyosan megterheli a gazdagság és a hatalom rendkívüli koncentrációja, a munka és a megélhetés bizonytalansága;

- mind a vidéki, mind a városi közösségekben helyben kell kezdeményezni, hogy az ott élők ellenőrizhessék a föld, a lakhatás és az erőforrások használatát, hasznosítását, így létrehozva a demokratikus gazdaságot.

A világszervezet mozgalmi a nélkülözhetetlen társadalmi átalakításokat csak a különböző regionális és területi, cselekvő hálózatok kialakításával találhatják és valósíthatják meg. A világfórum mélyen elkötelezett a széleskörű támogatást élvező, az interszekcionális egyenlőségre alapozott társadalmi, ökológiai, gazdasági és politikai átmenetért küzdő mozgalom megteremtése mellett. Alapértéknek tekinti a Földhöz, a természethez és a közösségek részvételi demokráciájához kapcsolódó jogokat.

Mindezek eléréséhez a 2021-es virtuális Társadalmi Világfórumon részt vevő mozgalmak úgy döntöttek, hogy a közeljövőre nézve kialakítják a közös tevékenységek globális napirendjét. Ennek alapján, a Magyar Társadalmi Fórum kidolgozza és közzéteszi hazánk részvételének módját és eseményeit, s mozgósít a jövőben szervezendő programokra.

A magyar részvétel – Krausz Tamás javaslata

A TBKM Nyilatkozat elkészítésében mi is aktívan részt vettünk. Krausz Tamás szövegjavaslatát „Közép- és Kelet-Európai Nyilatkozat

a TVF keretében szervezett Társadalmi Fórummozgalmak részére” címmel befogadták és csatolták. Jelentősége miatt ezt a nyilatkozatot szó szerint idézzük:

„1. Egy rendszerellenes, antikapalista baloldal keresi a helyét, cselekvésének ideológiai mozgatóit, hiszen Kelet-Európa a világrendszer talán legreakciósabb része lengyel–magyar–balti–ukrán centrummal. Itt a lakosság nagy többsége a liberalizmus és a nacionalizmus által elbutított tömegekből áll. A trumpizmus nemzetközi jelenség. (Ezt tükrözi a kelet- és közép-európai értelmiség zömének felsorakozása is a tekintélyelvű hatalom mögött, akik lenyelik még az egyetemek privatizálását is). Mivel nincs társadalmi tömegmozgalom, ezért kár lenne saját magunkat okolni. Csak ok-okozatban érdemes gondolkodni!

2. Az első feladat, éppen szellemi, politikai és erkölcsi értelemben leszakadni a liberalizmusról és önálló cselekvővé válni. A kapitalizmus megmentésén dolgozni, abban a reményben, hogy az a régióban (vagy bárhol) »megjavítható« – régi-régi illúzió.

3. Mivel a situációnak és az egész világrendszert jellemző »strukturális válságnak« (Mészáros István) nincs nemzeti megoldása, fel kell kapcsolódni a nemzetközi szocialista útkeresésekhez. Azt hisszük, hogy ezt csináljuk 32 éve... Az eredmény még nem mérhető fel, de nem csak rajtunk múlik, sőt, mi csak egy opciót kínálunk.

4. Az opció, a »tertium datur« (Lukács György), amit az államszocializmus és a kapitalizmus között kell feltételeznünk, elvben három lépésből áll:

a) segíteni egy széles társadalmi mozgalom feltámadását, amely felmondja az eddigi társadalmi-gazdasági hierarchiát és egy alkotmányozó gyűlés keretein belül – jogi és politikai értelemben – utat nyit a közösségi tulajdon és szerveződés előtt az élet minden területén, főleg természetesen a termelés és a fogyasztás terén;

b) egy többszektörű vegyes gazdaság, amelyben a piaci, az állami és a közösségi szektorok egy ideig egymás mellett léteznek, de az állam a tőkefelhalmozás »ellenőzése« útján a szocialista közösségi-társadalmi kezdeményezéseket támogatja;

c) a kapitalizmus nagyon is várható (»nagyon csúnya«) beomlása eleve nemzetközi szolidaritást tételez fel, hiszen nemzeti keretek között a tőke és az őt képviselő hagyományos állam minden szocialista-közösségi, nem magántulajdonra épülő kezdeményezést szétzúz.

Ezek lennének a társadalmi méretű önkormányzó társadalom kialakításának első lépései.

Most még, sajnos, nagyobb kockázat nélkül lefolytatható a vita, a »mit tegyünk?« -ről, mert még nincs nagyobb társadalmi tömegmozgalom, ami kezébe akarná venni a saját életfeltételei fölötti ellenőrzést. Alulról nézve, az Orbán vagy a neoliberaisok, Putyin vagy Navalnij, Porosenko vagy Zelenszkij típusú választásnak semmilyen jelentősége sincs. Főleg azóta, hogy Ukrajnában a Majdanon a narancsos forradalom keretében a liberalizmus és a szélsőjobboldal politikai szövetsége jött létre, amerikai támogatással, sőt, közvetlen beavatkozással. A legsikeresebb szovjetköztársaságból a legsikertelenebb rendszerváltó köztársaság lett. Az okokat nem itt kell bemutatni. Mindenesetre jó, ha gondolkodunk. Mi legalább gondolkodunk, nem toljuk a szekérét a kapitalista pártoknak, noha minden antifasiszta erővel összefogunk számos kérdésben, hiszen az itt vázolt opcióval szemben, legalábbis kezdetben, nagyobb az esélye egy új, fasiszta karakterű szélsőjobboldal elburjánzásának, aminek már tanúi vagyunk, mert a tőke társadalmi felhajtóerői a baloldallal szemben, végső soron, még mindig kitalálták az ellenszert. A közép- és kelet-európai társadalmi mozgalmakat a Társadalmi Világforum részének tartjuk.”

A TBKM Nyilatkozat teljes szövege, az aláíró szervezetek és egyének névsora magyarul elérhető az alábbi linken:

<https://www.attac.hu/2021/02/a-tarsadalmi-vilagforum-tvf-szocialis-beke-es-kornyezetvedelmi-mozgalmainak-nyilatkozata-2021/>

Benyik Mátyás